

Zbirka medijskih objav

JAVNI SKLAD RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI, za obdobje 2. 1. 2016

Število objav: 1	LOAC: 0
Tisk: 1	Maraton v Španskih boricih: 0
Spremljane teme:	Mednarodna ... pedagogike: 0
Javni sklad ... dejavnosti: 0	Mednarodno ... Maribor: 0
Adamičeva pomlad: 0	Mentor, ... mentorje: 0
Balada o strugarju: 0	Mentorjev feferon 2013: 0
Bojan ... tirnice: 0	Mladinska ... Piran: 0
Borderliner: 0	Musica creativa: 0
Dan kulturnih ... kulture: 0	Opus 1: 0
Delavnica, polna nereda: 0	Pa ta viža ni preč: 0
Državno srečanje ... pelji: 0	Parafraze: 0
Festival MareziJazz: 0	Pevci nam ... godejo: 0
Festival mlade ... Urška: 0	Pika miga: 0
Festival neodvisnega filma: 0	Potujoča muzika: 0
Filmski ... laboratorij: 0	Prevajalnica JSKD: 0
Kiparska delavnica Les: 0	Priznanja JSKD: 0
Klovnbuf: 0	Rado Simoniti - ... besede: 0
Kult3000: 0	Rastoča knjiga: 0
KULT3000 Monošter: 0	Ringaraja: 0
Kulturna šola: 0	Sklepno ... avtoric: 0
Kulturni vodiči: 0	Slovenski zborovski arhiv: 0
Likovna delavnica ... Paki: 0	Srečanje ... ustvarjalcev: 0
Linhartovo srečanje: 0	Svetovni dan ... petja: 0
Ljubiteljska ... kriza: 0	Tabor ... Stični: 0
	Teden ljubiteljske kulture: 0
	Tekmovanje ... Savi: 0
	Tekst v podobi: 0
	Vizije, ... skupin: 1
	Živa, festival ... mladih: 0
	Žive besede - festival: 0
	Zmes za ples, ... plesu: 0

Seznam objav v zbirki:

Tisk	Naslov	Ljudje z vizijo zaznajo stvari, ki jih drugi ne		
Zaporedna št. 1	Medij; Doseg	Delo - Sobotna priloga; 90.000	Stran: 18	Površina: 3.110 cm ²
	Rubrika, Datum	Sobotna priloga; 2. 1. 2016		
Stran v zbirki: 12	Avtor	Vesna Milek		
	Teme	Vizije, festival mladinskih gledaliških in rock skupin		
Povzetek	...Gogoljevega Revizorja in Cankarjevega Pohujšanja. Težava je v tem, da ta svet ni komedija in da se bomo svojih vlog zavedali šele takrat, ko bo prepozno. Glede vizije kulturne politike, hmmm. Nič novega, kar ne bi bilo znano že leta in nima zveze z današnjimi oblastniki. Temelj za vse je kultura, kajti človek je kultura....			

Čas je za inventuro. Kulturo nam je v minulih letih uspelo spraviti v zavest javnosti kot nekaj zaprašnega, nesmiselnega, morečega, nekaj, s čimer se ukvarja razvajena elita in se zažira v državni proračun. Nekatere od ključnih slovenskih ustvarjalcev, ki so s svojimi dosežki zaznamovali leto 2015, smo vprašali, kaj so po njihovem mnenju kulturni presežki leta 2015 in kakšno je stanje duha slovenske kulture v tem trenutku.

Ljudje z vizijo zaznajo stvari, ki jih drugi ne

Tekst

Vesna Milek

S pomnim se svojih začetkov na Delu, na Sobotni prilogi. Kadar sem se pripravljala na sogovornika, mi je takratni urednik Janko Lorenci rad namignil, naj ga vprašam »o duhu časa«, »o stanju duha kulture v tistem trenutku«. Ljudje z vizijo to vedo. Zaznajo stvari, ki jih drugi ne, je rekel.

Kakšno je stanje duha v slovenski kulturi danes? In v svetu? kateri dogodki so nas najbolj pretresli – v pozitivno ali negativno smer?

Kulturo nam je uspelo spraviti v zavest javnosti kot nekaj zaprašnega, nesmiselnega, morečega, nekaj, s čimer se ukvarja razvajena elita in se zažira v državni proračun. Hkrati pa znanstveniki že dolgo raziskujejo vpliv lepote, umetnosti na možgane. V njih imamo center za lepo, tako kot imamo center za boga; morda gre za isto doživetje. Pretiran odziv telesa na lepoto umetnine. Ki ga potrebujemo, ker smo kljub vsemu še vedno ritualna, magična bitja.

Poznamo Stendhalov sindrom, ki se imenuje po umetniku, ki se je onesvestil ob pogledu na Giottove freske v baziliki Santa Croce v Firencah. Hipertrofiranost duše, bi rekel Dostojevski. Ali vrhunška izkušnja, kot bi rekel Abraham Maslow, ki se zgodi redko, a preplavi človeško bit kot nekaj ganljivega, vznemirljivega, ekstatičnega, nekaj, kar lahko primerjamo z magično izkušnjo enosti, povezanosti z vsem. V umetnosti torej vsi poznamo občutek, da nam bo razneslo srce od lepote. Ali od bolečine. Med opazovanjem skulpture, performansa, simfonije, slikarskega platna, v temi kinodvorane, v gledališki dvorani, ko zremo v igralčev obraz. Nikoli iz teh prostorov ne odidemo isti, kot smo vanj vstopili. So ljudje, ki verjamejo, da umetnost preobraža, da je nekaj živega, so ljudje, ki to vsak dan občutijo na svoji koži – ti ljudje običajno niso ljudje predsodkov, ozkosti in diskriminacije.

Nekatere od številnih slovenskih ustvarjalcev, ki so v letu 2015 ustvarili ali pomagali ustvariti presežno vrednost in povrniti kulturi seksapil in čar, bolečino in lepoto, skratka – življenje,

smo vprašali tisto, kar nas vse zanima. Kaj jih je ganilo v preteklem letu.

Med njimi so Laibach s svojim presežnim koncertom v Severni Koreji; NSK; Irwin, umetnica Zora Stančič; oblikovalka Nika Zupanc; modna oblikovalka Nataša Čagalj, dobitnica letošnje nagrade trend; modni oblikovalec Peter Morvrin; umetnik Jaša Mrevlje - Pollak, ki ga je revija *Modern Painters* lani uvrstila med stoterico umetnikov, na katere je treba biti pozoren, in ki je od maja do novembra zastopal Slovenijo na 56. beneškem bienalu s projektom *Zaklop/nasilna nuja za utelešeno prisotnost upanja*; igralec Marko Mandić, ki je na filmskem festivalu v Aleksandriji dobil nagrado za najboljšega igralca za glavno vlogo v filmu *Inferno* Vinka Möderndorferja, nato pa v Buljanovi postavitvi *Pilad* navdušil newyorško občinstvo in kritike, ki so predstavo označili za »najboljši dogodek newyorške gledališke sezone«; tu je Inti Šraj, nagrajena za glavno vlogo avantgardne evropske fatalke v makedonskem epu *Do konca*, ki govori o dogajanju v Makedoniji v obdobju splošnega propada po krvavi makedonski revoluciji leta 1903.

Tu so mednarodno prepoznavni gledališki režiserji Tomaž Pandur, Tomi Janežič, Ivica Buljan ... V leto 2015 se je še posebej zapisal Ciril Zlobec z zbirko poezije *Ljubezen* ob svoji devetdesetletnici: »To je moja duhovna, čustvena avtobiografija, a hkrati dostopna bralcu kot ljubezenska zgodba.« Drago Jančar je z nemškimi prevodom romana *To noč sem jo videl* osvojil vrh decembrske lestvice najbolj branih knjig avstrijske televizije ORF, Delova novinarka Jela Krečič Žižek s prvencem *Ni druge* (ki je že preveden v nemščino in se prevaja v angleščino) in Slavoj Žižek sta na literarnem festivalu v Berlinu Mesto, dežela, knjiga v kinodvorani Babylon razpravljala o rojstvu komedije iz duha obupa – in še pred tem skupaj z Alenko Zupančič in Mladenom Dolarjem zakrivila 'filozofsko trojko' – izjemno obiskani talk show *Moč lažnega*. In seveda so tukaj vsi direktorji in direktorice glasbenih in gledaliških festivalov, ki se trudijo, da svet prihaja v naše malo mesto, da dobimo svojo injekcijo kulture in lepote. Na naslednjih straneh bodo govorili o nas.

Laibach,

ker ne potrebujejo podpisa in razlage.

Kulturni presežek leta 2015 in zakaj?

Begunska kriza v Evropi – ker vzpostavlja nove etične in moralne standarde.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Postavitev ograje iz bodeče žice na meji s Hrvaško (režimski 'land art') – ker vzpostavlja nove estetske standarde.

Vaš vrhunec leta?

Turneji po Severni Ameriki in Severni Koreji – ker tega ne zmore vsak.

Stanje duha v slovenski kulturi in vizija kulturne politike?

Snadi se (znajdi se) – ker drugače ne gre.

Miran Mohar,

vizualni umetnik in prodekan Akademije za vizualne umetnosti AVA, član skupine Irwin; odmevna razstava *NSK od Kapitala do kapitala* v Moderni galeriji, ki v letu 2016 potuje v Van Abbemuseum v Eindhoven in Muzej sodobne umetnosti Garage v Moskvo.

Kulturni presežek leta 2015 in zakaj?

V vseh pogledih odlični film *Bedak (Durak)* ruskega režiserja Jurija Bikova, ki je bil na sporedu letošnjega Ljubljanskega filmskega festivala. Film obravnava korupcijo, popolnoma samoumeven del ruske družbe, ki v divjem kapitalizmu s cinično izprijenostjo uničuje male ljudi. Vodovodni inštalater, idealist, se spoprime z mestnimi oblastmi, da bi rešil življenja ljudi v stanovanjskem bloku, ki se zaradi slabega vzdrževanja lahko vsak trenutek podre.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Razstava Vadima Fiškina *No Magic* v Muzeju sodobne umetnosti Metelkova (MSUM). Odlikovali so jo precizen koncept, odlična dela in premišljena postavitve.

Vaš osebni kulturni vrhunec leta?

Razstava *NSK od Kapitala do kapitala* v Moderni galeriji skupaj s spremljevalnim programom, mednarodnim simpozijem in spremljajočo knjigo, ki jo je izdal MIT Press. Razstava bo v letu 2016 potovala še v dva evropska muzeja. To je uspeh tako za nas razstavljalce kot tudi za Moderno galerijo, ki je produkcijo razstave izvedla z večjim mednarodnim vložkom.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Kot bivši član nacionalnega sveta za kulturo vidim skorajda kolektivni odstop sedanjih članic in članov kot eno najnižjih točk, na kateri se je znašla kulturna politika. Vendar gre za sistemske probleme, ki že dolgo trajajo, in bi bilo nepošteno, če bi jih povezovali samo s trenutno vlado. Simptomatično in nesprejemljivo pa je, da ministrstvo in vlada s takšno lahkoto ignorirata tako pomembno posvetovalno telo.

Prostor za ta odgovor v anketi je preskopo odmerjen, da bi lahko šel v podrobnosti. Bi pa poudaril, da se kulturna politika ne dela samo na ministrstvu za kulturo. Tudi odpuščanje dolgoletnih novinark v kulturni redakciji vaše hiše, ki sta desetletja dobro pokrivali sodobno umetniško sceno, občutno prispeva k njenemu siromašenju.

Uršula Cetinski,

generalna direktorica Cankarjevega doma, ki je zgrabila za vajeti te ustanove.

Kulturni presežek leta 2015?

Čeprav je švicarski kipar in slikar Alberto Giacometti nekoč izjavil, da bi v primeru požara, če bi lahko izbiral, prej rešil mačko kot Rembrandtovo sliko, kar pomeni, da bi življenju dal prednost pred neživo snovjo, se mi je leto 2015 v spomin vtisnilo kot nadvse tragično obdobje namernega uničevanja tisočletne kulturne dediščine človeštva v Siriji, Iraku in na številnih drugih koncih sveta. Osnovno človekovo težnjo po kreaciji lepega je žal preseгла težnja po destruktiji, kar je zame tako težko doumljivo, kot da bi angelu namerno polomili krila.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Koprodukcija Homerjeve *Iliade* (SNG Drama Ljubljana, Mestno gledališče ljubljansko in Cankarjev dom) v Lorencijevi režiji, za katero so na festivalu Bitef v Beogradu, kjer je bila nagrajena, zapisali, da gre za mojstrovino, ob kateri gledalcu raznese srce.

Vaš vrhunec leta?

Aprilsko gostovanje Mladinskega orkestra Gustava Mahlerja v okviru Zlatega abonmaja in veličastna 2. *Mahlerjeva simfonija*, ki je bila izvedena s tolikšno preciznostjo in strastjo, da smo glasbo občutili tudi fizično: kot mogočno vulkansko silo, ki prodira skozi membrane naših celic in se seli v telo. Za vedno.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Leto slabe retorike. Govorilo se je veliko in povedalo premalo, predvsem premalo bistvenega: »... če se bomo odpovedali ustvarjalni moči nekoristnega, če bomo poslušali samo smrtonosno petje siren, ki nas žene, da se pehamo za dobičkom, bomo sposobni ustvariti samo bolno skupnost brez spomina, ki bo nazadnje zbegana izgubila občutek zase in za življenje«. (Nuccio Ordine)

Tomi Janežič,

gledališki režiser, ki je za režijo predstave *Človek* (po knjigi Viktorja Frankla), ki jo je ustvaril v slovitim Bolšoj teatru, nominiran za najpomembnejšo rusko gledališko nagrado – zlato masko, in to v konkurenci z Bobom Wilsonom. V tej sezoni pripravlja uprizoritvi tudi v norveškem gledališču Trondelag v Trondheimu in v italijanskem Teatro della Toscana.

Kulturni presežek leta 2015?

Reči, da gre za kulturni presežek, se zdi docela neustrezno, a bržkone se je v letu 2015 marsikateri umetnik na zahodu vprašal, kaj globalne migrantske in druge spremembe ter paradoksi, ki smo jim priča, med drugim pomenijo tudi za sodobno umetnost in svobodo izražanja.

Leto 2015 se je začelo s pomenljivim napadom na tednik *Charlie Hebdo* in se zaključilo z no-

vembrskimi pariškimi napadi ter silvestrskimi grožnjami, ki se zdijo kot pika dogodka zadnjega desetletja, od umora nizozemskega režiserja Thea van Gogha prek – tudi med univerzitetnim predavanjem – napadenega švedskega umetnika Larsa Vilksa, ki se je prav tako znašel na seznamu za 'odstrel' Al Kaide in Isisa, in manj znanih pozivov k poboju umetnikov in uničenju njihovih del ob razstavi v Tunisu do letošnjega umika umetniškega dela *Tišina* Zoulikhe Bouabdellaha, ki je bilo pred tem razstavljeno v Parizu, Berlinu in New Yorku, z ene od francoskih razstav zaradi groženj ter do napada na kulturni center v Københavnu, ki je gostil debato o islamu in svobodi govora. Medtem ko se zahodna diplomacija odloča o tem, kako pozvati Saudsko Arabijo, da bi prenehala finančno podpirati Isis, ta 'uspešno' uničuje zaščiteno svetovno kulturno dediščino, Picasovo sliko za 179 milijonov dolarjev kupi član katarske kraljeve družine, sodišče v Saudski Arabiji pa obsodi na smrt umetnika in pesnika zaradi apostazije. Zahodne države še vedno niso prevzele odgovornosti za uničenje več držav, milijone mrtvih in stopnjevane posledice vonj, ki so jih povzročile iz ekonomskih interesov. V Evropi in ZDA vznika to, čemur bi po definiciji rekli fašizem, a morda hkrati tudi glas razuma, če je zaupati Bernieju Sandersu. Privatizacija je postala ustaljena ključna beseda in Evropi kljub ameriškemu zgledu ni jasno, kaj to pomeni za njeno kulturo, šolstvo, zdravstvo.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

V Sloveniji se je seme nove ideologije dokončno prijelo tudi v širši javnosti. Ljudem ni več jasno, zakaj bi bilo treba kulturo podpirati. Pravzaprav se zazdi, da to ni jasno niti ministrici sami in ne predsedniku vlade.

V tem stanju so svetle točke lahko le inspirirani posamezni umetniki. V gledališču mi na misel pride moj kolega Jernej Lorenci, ki je v zadnjih sezonah dobil krila.

Vaš vrhunec leta?

Za osebni vrhunec štejem uspehe svojih bivših in sedanjih študentov. Med drugim so s študentsko predstavo zmagali v konkurenci z najboljšimi slovenskimi poklicnimi predstavami na Tednu slovenske drame, pred tem pa tudi na mednarodnem študentskem festivalu v Zagrebu.

Dragan Živadinov,

režiser, pionir postgravitacijske umetnosti, človek, ki je Slovenijo popeljal v vesolje; ustanovitelj in idejni vodja Ksevt v Vitanjah, ki je sprožil dodatno pozornost zaradi gladovne stavke Mihe Turšiča, ki se je utrudil bojevanja z birokratskimi mlini na veter.

Kulturni presežek leta 2015?

Celoten sklop hibridne umetnosti na letošnjem festivalu Ars electronica v Linzu, med njimi zla-

sti prejemniki nagrad: Gilberto Esparza z umetniškimi delom *Plantas Autofotosintéticas*, Akihiro Kubota za umetniški satelit *Artsat 1: Invader*, projekt *Myconnect*, avtorjev Saše Spačal, Mirjana Šviglja, Anila Podgornika, in projekt *PSX Consultancy* avtorjev Pei-Ying Lin, Špele Petrič, Dimitrosa Stamatisa in Jasmine Weiss.

Omenjene avtorje izpostavljam predvsem zaradi pomena bioumetnosti za 21. stoletje!

Med njimi želim zlasti izpostaviti Akihiro Kuboto kot prvega umetnika na svetu, ki je utiril umetniški satelit, *Artsat 1: Invader*, v Zemljino orbito, in njegov drugi satelit *Artsat 2: Despatch*, ki je bil poslan v vesolje kot sekundarni tovor rakete H-2A-202. Na današnji dan je drugi satelit še vedno delujoč v Sončevi orbiti. Najpoudarim, da ima celotna satelitska struktura izključno umetniške funkcije. Akihiro Kubota je bil leta 2015 gost Ksevt.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Izpostavil bom dva odlična umetniška fenomena, ki imata svoj prostor na Kersnikovi:

Fenomen briljantnih slovenskih bioumetnic. Naj jih naštejemo po abecedi: dr. Špela Petrič, Maja Smrekar, Saša Spačal, Robertina Šabjančič in dr. Polona Tratnik.

Fenomen čIPke – Inicijativa za ženske s čutom za znanost, tehnologijo in umetnost.

Vaš vrhunec leta 2015?

Brez dvoma je to druga ponovitev predstave Noordung: 1995–2045 gledališča Živadinov::Zupančič::Turšič natanko dve desetletji po premieri. Predstava je bila premierno uprizorjena 20. aprila 1995 v Slovenskem mladinskem gledališču (SMG,) njena prva ponovitev je bila 20. aprila 2005 v središču za usposabljanje kozmonavtov Jurij Gagarin v ruskem Zvezdnem mestu. Druga ponovitev pa je bila letošnjega 20. aprila v Kulturnem središču evropskih vesoljskih tehnologij (Ksevt). Med prvo in drugo ponovitvijo je preminula odličnica gledališke igre Milena Grm.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Moje izhodišče je vedno umetnost. Zakaj nas umetnike nenehoma sprašujete o stanju duha v kulturi? V umetnosti je vse več kot izvrstno, ravno ta teden imamo premiero gledališke predstave Projektator. Kulturo pa melje diletantizem. Miho Turšiča, Ksevt in mene melje brutizem! ▶

Tomaž Pandur,

gledališki režiser, ki je po *Faustu* v Madridu postavil *Fausta* v Ljubljani, z njim potoval na največji mednarodni festival v Mehiki Cervantino, navdušil španske in mehiške kritike – in vmes podpisal pogodbo za mednarodno produkcijo *Sto let samote* po kulturnem romanu Gabriela Garcie Márqueza.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Vi, ki vstopate, vsak up pustite (Dante Alighieri). Ker je stanje duha slovenske resničnosti postalo mnogo bolj dramatično in tragično

od katerega koli umetniškega dosežka in presežka, pa čeprav je vanj vtakano toliko prizadevnosti in nadarjenosti pogumnih, svobodomiselnih in naprednih ustvarjalcev. Danes v Sloveniji očitno res živimo čas bele groze, *la blanche terreur*, čas slepote in strahu, kjer vladata povprečnost in kronično pomanjkanje sistema vrednot.

Vaš vrhunec leta?

Faust. In še enkrat Faust, kjer nam Mefisto sporoča: Za sodni dan zrel človeški rod, prepričan sem o tem – zdaj čas v veselstvu z menoj poteka. Pekel je brez meja, pekleni ni zožen na en sam kraj: pekleni je, kjer smo mi. In – ko ves ta svet propade in ko očiščena bo slednja stvar, pekleni bo vsepovsod, kjer ne bo raj.

Stanje duha v slovenski kulturi?

V deželi, kjer dovoljena zloraba otrok za dosego skrutitve in teptanja osnovnih človekovih svoboščin in pravic, v deželi homofobne in klerikalne večine, kjer namesto plemenitosti vlada nedostojanstvo, namesto milosti in sočutja sovražnost in nestrpnost, v deželi, ki se je leta 2015 sredi Evrope obdala z bodečo žico, namesto da bi se odpirala in gradila mostove – »slovenski umetnik živi sredi mrličev in hlapcev. Obuja jih in jih prebujajo, pa zaman, kaj bi mrliču svoboda, kaj bi hlapcu umetnost!« (Srečko Kosovel)

Igor Samobor,

ravnatelj SNG Drama Ljubljana; pod njegovim vodstvom je Drama v letu 2015 potovala v Južno Korejo, Mehiko, Romunijo in Srbijo, kjer je z *Iliado* slavila na Bitefu in s predstavo *Figurae Veneris Historiae* zaključila mednarodni festival Ohridsko leto.

Kulturni presežek leta 2015?

Prej kot kulturni so me razburkali antikulturni presežki. Ob razbijanju in sistematičnem uničevanju kulturnih spomenikov na bližnjem vzhodu pač zbledijo vsi pozitivni dogodki. Vseeno bi izpostavil Expo. Zakaj? Ker se ne ozira v preteklost, ker združuje ljudi in ideje. Ker obstaja že več kot 150 let in pomeni eno bolj srečnih oblik t. i. multikulturalizma.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Omejil se bom na gledališče in zdi se mi, da je bila osrednji dogodek preteklega leta Homerjeva *Iliada*. Zavedam pa se, da sem naredil veliko krivico mnogim drugim presežkom, tako v gledališču kot v kulturi nasploh.

Vaš vrhunec leta?

Vrhunec je bilo kar nekaj. Zame sta bila v medžerskem smislu dva vrhunca. Obe veliki koprodukciji Drame, *Iliada* in *Faust*. V igralskem pa seveda Faust in potovanje v Mehiko na festival El Cervantino, pa tudi še vedno po svetu potujoči film *Razredni sovražnik*.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Danes kulturniki delujemo v svetu, ki je mešanica Gogoljevega *Revizorja* in Cankarjevega *Pohujšanja*. Težava je v tem, da ta svet ni komedija in da se bomo svojih vlog zavedali šele takrat, ko bo prepozno. Glede vizije kulturne politike, hmmm. Nič novega, kar ne bi bilo znano že leta in nima zveze z današnjimi oblastniki. Temelj za vse je kultura, kajti človek je kultura. V ljudi pa vlagamo vedno manj. Stoletna praksa: zadnje gledališče v prestolnici je bilo zgrajeno pred sto petimi leti. Od takrat gradimo samo prizidke, v zadnjih dvajsetih letih pa še prizidkov ne.

Ivica Buljan,

gledališki režiser, ki je s predstavo *Pilad* v La Mami navdušil newyorško občinstvo in gledališke kritike.

Kulturni presežek leta 2015?

V preteklem letu smo se ekstremno zavedli vojne, politične, ekonomske in humanitarne krize. Z drugimi besedami: soočili smo se s civilizacijsko krizo. V senci vojne in blokvske delitve sveta je Marguerite Yourcenar napisala *Hadrijanove spomine*, ki se ukvarjajo z metafizično bivanja. Zame je najbolj impresiven romaneskni odgovor na to krizo zdaj ciklus Karla Oveja Knausgarda *Moj boj*, ki predrzno evocira naslov Hitlerjeve knjige in govori o bojih, s katerimi se soočamo v življenju.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Za moto bi verze vzel kar iz albuma *Manjina* (*Manjšina*) Damirja Avdiča: Promjena je naša mantra/istost je naša konstanta. Sprememba je naša mantra, istost je naša konstanta. Predstava Christiane Jatahy *What if They Went to Moscow?* na festivalu Mladi levi, ki jo lahko primerjam s Knausgardom v gledališču, je enostavna, divja predstava o življenju v Riu de Janeiru, s sanjami o velikem in daljnem svetu. Razstava *NSK od Kapitala do kapitala*, kot nekakšen opomnik na vrhunec naše umetnosti.

Vaš kulturni vrhunec leta?

Predstava *Pilad* po tekstu Piera Paola Pasolinija, ki sem jo režiral v newyorškem gledališču La Mama z Markom Mandičem v glavni vlogi. Za oba je bil to profesionalni izziv na pravem mestu v pravem trenutku, delala sva v zgodovinskem prostoru in raziskovala lastno gledališko arheologijo. Med drugim so v *New York Theatre Review* zapisali: »Marko Mandić je eden najpogumnejših igralcev v mestu. Res je, da je Slovenec, a do konca se je predajal v vsakem prizoru, v vsaki gesti, v vsaki orgiji, v vsaki bitki, brez strahu in zaskrbljenosti. Mogoče bi nam na odrih tega mesta koristilo več slovenskega poguma. The Great Jones Repertory Company sestavlja fascinanten in čudežni ansambel talentiranih umetnikov. Režiser Ivica Buljan kot mojster ceremonij oblikuje kaos, tako da z vrhunec dela doseže višine norosti.«

Stanje duha v slovenski kulturi?

Slovenija je bila desetletje po padcu železne zavesne primer države, katere konceptualne osnove je kreirala razmišljujoča neortodoksna levica še v času Jugoslavije. Najboljše stvari, ki jih imamo danes, izhajajo prav iz tega obdobja.

Ne zavedamo se, kako srečni smo, ker imamo še vedno subvencionirane kulturne prakse, ki nam omogočajo možnost ustvarjanja in produkcijska sredstva. Današnje politične elite ne razumejo, da so javno izobraževanje in umetniška kreacija nasledstvo razsvetljenstva. Bogastvo, ki ga ustvarja družba in ga nabira z davki, se državljanom vrača v kulturni vzgoji, in to skozi zakonsko definirane mehanizme. Knjižnice, gledališča, galerije, prav tako kot šole in bolnišnice ne pripadajo svetu profita, ampak so nezamenljivo javno dobro. Podpiranje kreativnih umetniških projektov v institucijah in na neodvisni sceni je odraz mentalnega zdravja države, a to je pri nas globoko načeto. Tudi politika, posebej konservativna, o ustvarjalcih sodobne umetnosti namerno ustvarja sliko parazitov, ki se zajedajo v državni denar.

Kot družba še vedno nismo na novo definirali bistva in namena javnega gledališča. Če je po drugi svetovni vojni služilo denacifikaciji in demokratizaciji Evrope, če so se takrat na evropskih odrih igrali antični in domači klasiki, bi morali tudi mi v svojem času na novo definirati njegovo nalogo, sicer daje vtis, da država odvaja sredstva izključno za zabavo elit. Prekinjena je naravna vez med šolami, ki ne vzpodbujajo več učencev, da obiskujejo gledališča, koncerte in razstave. Ni več delavcev, ki so organizirano obiskovali predstave. Že Foucault je pisal o tem, da je treba braniti družbo, njene dosežke in se brez sramu sklicevati na vzgojni značaj gledališča, na subtilen, angažiran in luciden način.

Samo Rugelj,

publicist in založnik; urednik revije Bukla, brezplačne revije o knjigah, ki je na letošnjem knjižnem sejmu dobila nagrado za promocijo slovenske knjige.

Kulturni presežek leta 2015?

Omejil se bom na knjige in film. Kot letošnji presežek, dejansko bolj presenečenje, se na knjižnem področju kažejo izidi »izgubljenih« knjig, kot je *Go Set a Watchman* Harper Lee in otroških slikanic Dr. Seussa, med novimi romani pa je posebno pozornost pritegnil roman Jonathana Franzna *Purity*. Pri filmu se kot globalni popkulturni presežki kažeta ponovni splavitvi filmskih nadaljevanj *Jurski svet* in *Vojna zvezd*, kar pomeni, da sta ta dva filmska »otroka« Stevena Spielberga in Georgea Lucaša še kako živa še po dobrih dvajsetih oziroma skoraj štirideset letih od prvega filma v seriji. *Vojna zvezd* celo grozi, da bo postala finančno najuspešnejši film vseh časov. Od zahtevnejših filmov za širšo publiko pa bi izpostavil *Mladost*

italijanskega režiserja Paola Sorrentina, ki je spet vizualno vsebinski presežek, in skrajno naturalističnega *Povratnika* Alejandra Gonzáleza Iñárrituja, ki je v tem letu prejel oskarje za svojega *Birdmana*, zanje pa bo nedvomno v igri tudi drugo leto.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Izpostavil bi nekaj presežkov na knjižnem področju. Celjska Mohorjeva družba je izdala *Zgodnjekrščanske spise* v skoraj biblijskem obsegu, Gorazd Kocijančič in Vid Snoj s sodelavci pa sta nam s tem delom podarila še eno ključnih knjig zahodne civilizacije. Mladinska knjiga je izdala najbrž najbolj razvpito intelektualno knjigo v tretjem tisočletju *Kapital v 21. stoletju* francoskega ekonomista Thomasa Pikettyja in nas s tem postavila na zemljevid narodov, ki imamo to knjigo na voljo v lastnem jeziku. Založba Modrijan pa je izdala prvo veliko poosamosvojitveno biografijo *Milan Kučan, prvi predsednik*, ki jo je napisal Božo Repe, z neljubim incidentom poskusa njenega zažiganja pred bioografrančevim domom pa je žal pokazala tudi to, da pri nas med različno mislečimi še ni civilizacijske tolerance. Poleg knjižnih izdaj kaže izpostaviti tudi dva odmevna knjižna dogodka: najprej *Fabulo* na začetku leta, ki je tako z domačimi kot tujimi gosti polnila vsa prizorišča, in jesenski knjižni sejem, ki je s tremi uglednimi francoskimi književniki in intelektualci pokazal, da se knjižna kultura lahko prebije tudi med najbolj izpostavljene in upoštevanja vredne medijske teme.

Vaš kulturni vrhunec leta?

Letošnje leto je bilo prijazno z nami. Najprej so že spomladi slovenski knjigotržci naši založbi podelili naziv najzaložnik leta, s čimer so nas nagradili za naše lansko delo in nekatere dokaj odmevne knjižne izdaje. Potem pa smo na nedavnem knjižnem sejmu ob desetletnici revije Bukla dobili dve nagradi za prispevek k promociji slovenske knjige, tudi otroške in mladinske, v zadnjem desetletju. Kot založnik pa sem letos še posebej ponosen na naši knjigi *Zakaj narodi propadajo* in *Zgodba človeškega telesa*, ki v kompletu tvorita idealen par knjig o človeku in družbi.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Ne glede na to, da kulturo finančno potiskajo vse bolj na obrobje, je letos večkrat dokazala, da je še kako pomembno vezivo vseh segmentov naše družbe. Upam, da je politika to zaznala in da se bo to upoštevalo tudi pri njenem prihodnjem statusu v smislu javnega financiranja tistih vsebin, ki po eni strani kultivirajo Slovence, po drugi pa kažejo ogledalo družbi. Kulturnim ustvarjalcem bi torej zaželel, naj prihodnje leto preživijo čim bolj ustvarjalno – njihova dela so tisto, kar ima veliko večji družbeni doseg kot javna pranja umazanega perila.

Aleš Steger,

pesnik, pisatelj in programski vodja založbe

Beletrine, ki je v minulem letu z Biblosom (e-knjžnico in e-knjžgarno) dosegla 30.000 izposoj in prejela nagrado slovenskega knjižnega sejma.

Kulturni presežek leta 2015 in zakaj?

Posamezniki, vladne in nevladne institucije, ki si po številnih evropskih državah že mesece prizadevajo za vključevanje migrantov v družbo. Gre za ljudi, ki pogosto dan in noč, teden za tednom z velikim osebnim angažmajem in pogostim osebnim odrekanjem ustvarjajo razmere za dostojno življenje njim, ki so na begu. Od prostovoljcev, ki ponujajo tečaje jezika, sosedov, ki z begunci skupaj kuhajo, muzicirajo ali urejajo okolje, do raznih organizacij, muzejev, gledaliških skupin itd., ki prišlekom s številnimi dejavnostmi dajejo možnost postati aktivni del naše skupne družbe. Vsi skupaj so civilizacijski presežek leta.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Več kot 30.000 izposoj elektronskih knjig na vseslovenski platformi za izposajo elektronskih knjig Biblos, med njimi ogromno mladih bralcev in bralcev slovenskih knjig zunaj fizičnih meja Slovenije. Branje slovenskih knjig ostaja, tudi v digitalni dobi, v knjižnice ljudje hodijo vse bolj samoumevno tudi virtualno, ko so doma, v naslanjaču, ali na poti.

Vaš kulturni vrhunec leta?

Kar veliko tega je bilo v 2015, prej tok kot en sam vrhunec. Izid pesniške zbirke *Nad nebom pod zemljo*, izid prekrasno ilustrirane knjige za mlade odrasle *Kurent*, izid prevodnih knjig v ZDA, Nemčiji, na Hrvaškem, po dolgih sedmih letih dokončanje filma *Beyond Boundaries*, razstava *Voda* v Mestnem muzeju, obnova lutkovnega muzikala *Kurent*, splavitev evropske pesniške platforme *Versopolis*.

Bi pa kot moj intimni vrhunec izpostavil sončno jutro v aprilu, ko sem v enem od parkov v kitajskem Chengduju opazoval mojstra kaligrafije, ki je z velikim čopičem z vodo risal pismenke na topel asfalt in so znaki s tal nepovrnljivo sproti hlapeli in za vedno izginjali pred očmi.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Gre za nadaljevanje predvidljivih delitvenih modelov, ki so vse manj ideološko in vse bolj interesno motivirani. Predvidljive pozicije samopašnih odločevalcev in samooklicanih mučenikov še zmeraj delujejo. Nova kreativnost se največkrat skriva v senčnih prostorih, onkraj žarometov javnosti, a ji na dolgi rok pogosto zmanjka energije, če pa ne, ji grozi konec pri poskusu javne implementacije. Vizija slovenske kulturne politike: na zahodnem vzhodu nič novega alias kronično vneta prostata.

Matjaž Manček,

vodja glasbenega programa Kina Šiška in sosnovalec mednarodnega glasbenega projekta Ment,

ki je v letu 2015 s petdesetimi nastopajočimi na osmih odrih prevetрил domačo sceno in z živahno, drzno držo postal eden pomembnejših glasbenih festivalov v regiji.

Kulturni presežek leta 2015 in zakaj?

Nastop skupine Laibach v Severni Koreji. Ker so presegli vse meje.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Razstava *NSK od Kapitala do kapitala*. Pokaže, kako lahko ostra ideja v kombinaciji z močno voljo in pogumnim duhom medsebojno preplete vsa področja umetnosti, z umetniško vizijo napolni cel bivanjski spekter, od kleti do veselja, in jo suvereno postavi na čelo družbene akcije. To, da presežek leta 2015 najdemo v osemdesetih, pove veliko premalo o naši umetnosti in kulturi sedanjega ter vmesnega časa. Na dobri sledi je in v podobnem spektru operira letošnji projekt *Moonolith* Martina Briclja Barage, ki iztrohnjeno javno praznino med parlamentom in banko polni z veseljem.

Vaš vrhunec leta?

Ment – glasbeni festival, konferenca in platforma za umestitev slovenske glasbene ustvarjalnosti na mednarodno sceno. Odpiranje vrat navzven in navznoter, delanje prepriha v mentaliteti domače glasbene scene, poganjanje domače glasbene ustvarjalnosti po krožnicah mednarodne sfere.

Stanje duha v slovenski kulturi?

Gladovanje. Rezanje. Krčenje. Ožanje. Protesti. Odstopi. Sprenevedanje. Molk. Zveni oziroma je videti kulturno? **Vizije** ni na horizontu, horizont pa je omejen s plašnicami in plašnostjo. Še do ožičenih mej komaj seže, kaj šele čez. Posamične drzne **vizije** se razvijajo in prodirajo na terenu, ki se še vedno razteza od kleti do veselja, vendar so razpršene in brez ustrezne systemske podpore. Predvsem v smislu mednarodne prisotnosti in promocije. Ker je z vrha razgled ozek in zamegljen, se bodo te posamične **vizije** morale povezati, preplesti in s terena navzgor oblikovati celostno vizijo, ki bo razprla meglo in razširila horizont.

Katarina Čas,

igralka, ki je letos med drugim doživela premiero še enega hollywoodskega filma z Alom Pacinom v filmu *Danny Collins*.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Nehvaležno vprašanje, ker bom zagotovo kaj izpustila, ampak prve asociacije na presežek so: Lorencijeva *Iliada*, Pandurjev *Faust*, razstava Mestnega muzeja *Emona 2000*, pregledna razstava Prešernovega nagrajenca Mikija Mustra (Muzej sodobne umetnosti Metelkova), nastop Laibachov v Koreji, Ment festival v Kinu Šiška, Patti Smith v Križankah. Pa razprodane dvorane domačih muzičarjev, Big Foot Mama v Stožicah, Mi2 v hali Tivoli in Siddharta v okviru Kurzsc-

hlussa na Gospodarskem razstavišču.

Vaš vrhunec leta?

Premiera filma *Danny Collins* z Alom Pacinom v New Yorku, pa uspešno snemanje filma *The Rift* z mednarodno zasedbo v Beogradu, in to kljub zlomljeni nogi. Stota ponovitev *Ko ko komedije* v Špas teatru. Ponosna pa sem tudi na predstavo *Ebola* v produkciji gledališča Glej in na predstavo *Divjak* v produkciji Sititeatra, ki ponuja nov žanr komedije, prežet s skandinavskim humorjem in močnim sporočilom – naj k naravi!

Stanje duha v slovenski kulturi?

Ne glede na situacijo se mi zdi, da slovenska kultura kar migota in dela in 'rojeva'. Letos je bilo ogromno koncertov, ogromno predstav, zdi se mi, da se tudi snema precej več nanizank, filmov, tv-oddaj. Menim, da bi morale nevladne organizacije in samostojni kulturniki dobiti več priložnosti in spodbude, potrebno je večje povezovanje nevladnega in javnega sektorja, predvsem pa večja povezanost z EU, več informacij o raznih razpisih, delavnicah, izmenjavah, mobilnost umetnikov ...

Živa Ploj Peršuh,

dirigentka, sosnovalka in umetniški vodja Akademije Branimir Slokar, v sklopu katere tudi kot dirigentka redno sodeluje s svetovno uveljavljenimi umetniki, v letu 2015 je dirigirala balet *Labodje jezero* v Trstu, januarja bo v Cankarjevem domu dirigirala Verdijevega *Otella*.

Kulturni presežek leta 2015 v Sloveniji?

Mednarodni festival Svetovni glasbeni dnevi je nedvomno prireditev, ki je osvetlila Slovenijo v letu 2015. Med vrhunce pa moram prišteti uspehe naših glasbenih umetnikov v tujini na eminentnih festivalih; Carmina Slovenica je letos poskrbela za ultimativni uspeh med drugim v New Yorku. Med mladimi glasbeniki, ki so dosegli nedosegljivo, pa sta harfistka Eva Tomšič, ki po izjemnem nastopu na zahtevnem mednarodnem tekmovanju v Izraelu sodi med tri najboljše mlade harfistke na svetu, in violinistka Petra Kovačič, ki je uspešno prestala avdicijo, na kateri je pometla s svetovno konkurenco za mesto v enem najprestižnejših orkestrrov – Dunajskih filharmonikih.

Osebni vrhunec leta?

Leto 2015 me je popolnoma posrkalo v tangrame urnikov in počastilo z gostovanjem pri vseh slovenskih simfoničnih orkestrih. Četudi so bili programi ob vseh priložnostih prežeti z najzahtevnejšimi kompozicijami in največjimi imeni, kot so Beethoven, Elgar, Bartok in Stravinski, mi je od vseh bilo najljubše prav soočenje s skladbami Lojzeta Lebiča.

Med svoje vrhunce štejem izjemno prijetno in uspešno gostovanje v Trstu v čudovitem Teatru Verdi, kjer sem dirigirala premiero in po-

novitve baletne mojstrovine *Labodje jezero*. Ta balet dirigiram tudi v Slovenskem narodnem gledališču v Ljubljani, kjer sem letos pripravila še eno premiero z naslovom *Meso srca / Kaktusi*. Od mojih izobraževalno umetniških projektov sem zelo ponosna na ustanovitev Regijske otroške filharmonije. Pod okriljem Fundacije Deca deci je pripravila odmeven novoletni koncert v Beogradu, za katerega smo povezali 70 otrok iz Slovenije, Hrvaške, Bosne, Srbije in Makedonije. Med absolutne vrhunce štejem tudi začetek in potrditev sodelovanj moje in naše Akademije Branimir Slokar s festivalom Aix-en-Provence, z nacionalnimi orkestri iz Italije, Francije, Španije ter najpomembnejšega med temi – z orkestrom Concertgebouw iz Nizozemske. ●

Ivica Buljan

Današnje politične elite ne razumejo, da so javno izobraževanje in umetniška kreacija nasledstvo razsvetljenstva. Bogastvo, ki ga ustvarja družba in ga nabira z davki, se državljanom vrača v kulturni vzgoji, in to skozi zakonsko definirane mehanizme.

Samo Rugelj

Ne glede na to, da kulturo finančno potiskajo vse bolj na obrobje, je letos večkrat dokazala, da je še kako pomembno vezivo vseh segmentov naše družbe. Upam, da je politika to zaznala.

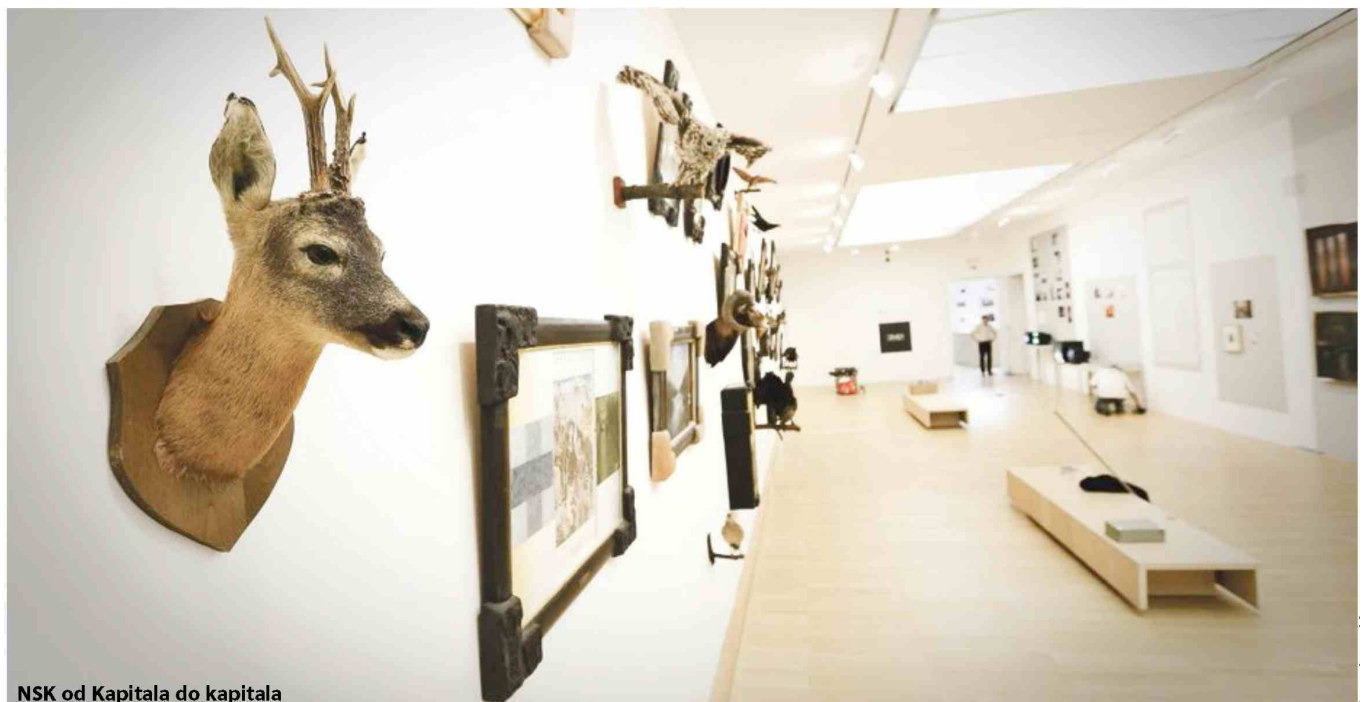
Palmira

Knjižni sejem

Vojna zvezd

NSK od Kapitala do kapitala

● Laibach v Severni Koreji (zgoraj), prizor iz Iliade (desno). Fotografiji AP, Peter Uhan